

Prikaz
doi:10.5937/NPDUNP1901075D
UDK: 658.1(049.32)
COBISS.SR-ID 275696908

**EKONOMIKA PREDUZEĆA – BOJAN KRSTIĆ, ERNAD KAHROVIĆ,
DRŽAVNI UNIVERZITET U NOVOM PAZARU, 2018.**

Violeta Domanović

Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu

U izdanju Državnog univerziteta u Novom Pazaru objavljen je udžbenik *Ekonomika preduzeća*, autora dr Bojana Krstića, redovnog profesora Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Nišu i dr Ernada Kahrovića, docenta na Departmanu za ekonomske nauke Državnog univerziteta u Novom Pazaru.

Knjiga *Ekonomika preduzeća* rezultat je proučavanja kompleksa ekonomije preduzeća kao poslovnog i organizacionog sistema. Napisana je sa svrhom da posluži prevashodno kao udžbenička literatura studentima fakulteta ekonomske i poslovne vokacije, menadžerima i stručnjacima iz prakse profitno orijentisanih preduzeća i organizacija neprofitnog sektora, ali i široj javnosti sa željom da pomogne razumevanju suštine ekonomije preduzeća.

Knjiga je strukturirana u četiri međusobno logički povezana dela i to: I– Determinante ekonomije preduzeća, II–Performanse ulaganja preduzeća, III– Performanse rezultata preduzeća i IV–Performanse efikasnosti preduzeća. Udžbenik je komponovan od dvanaest glava: *Uvod u ekonomiku preduzeća, Konceptualne osnove i diferenciranje preduzeća, Karakteristike resursa preduzeća i pojavnici oblici ulaganja resursa, Troškovi preduzeća, Proizvod preduzeća, Prihod preduzeća, Dobit preduzeća, Cash flow preduzeća, Produktivnost preduzeća, Ekonomičnost preduzeća, Rentabilnost preduzeća i Rast i razvoj preduzeća.*

Redosled navedenih delova i glava u okviru njih, kao i pojedinih segmenata u svakoj glavi i njihov međusobni kvantitativni odnos srazmerni su pojedinačnom značaju svakog od njih. Glave su kvalitativno usklađene i skladno komponovane u jedinstvenu logičku celinu. Svaka glava je u suštinskom i sadržajnom pogledu logičan nastavak prethodne, što knjizi pruža u formalnom i u suštinskom pogledu izraženu logičnost i konzistentnost.

Prva glava knjige pod naslovom *Uvod u ekonomiku preduzeća* usmerena je na koncept, predmet, ciljeve, metode ekonomike preduzeća i odnos ove discipline i drugih disciplina u korpusu poslovne ekonomije. Na početku, autori ističu da ekonomika preduzeća identifikuje, opisuje i sistematizuje ekonomske determinante relevantne za opstanak, rast i razvoj preduzeća. Kao jedinstvena naučno-nastavna disciplina poslovne ekonomije, ekonomika preduzeća se bavi izučavanjem

poslovanja preduzeća kao celine bez obzira na njihovu veličinu, karakter vlasništva, predmet poslovanja, organizacioni oblik ili pravnu formu. Predmet izučavanja ekonomike preduzeća jeste celokupan proces poslovanja, odnosno proces stvaranja, isporučivanja i uvećanja vrednosti preduzeća. Pomenuti proces sastoji se od tri osnovne aktivnosti: ulaganje preduzeća u obliku resursa, pretvaranje ulaganja u rezultate i upravljanje ekonomskim rezultatima.

Druga glava knjige koja nosi naziv *Konceptualne osnove i diferenciranje preduzeća* pojmovno određuje preduzeće, determinante ekonomskog sistema preduzeća, objašnjava hijerarhiju resursa preduzeća, ukazuje na značaj koncepta upravljanja performansama preduzeća, kao i na ekonomsku efektivnost i efikasnost preduzeća. Takođe, u okviru ove glave autori detaljno prezentiraju kriterijume po osnovu kojih preduzeća mogu biti klasifikovana, kao što su delatnost, pravni oblik, veličina, kao i karakteristike javnih preduzeća i neprofitnih organizacija. Prema delatnosti, preduzeća se mogu klasifikovati na proizvodna i uslužna preduzeća. Nakon izbora delatnosti neophodno je doneti odluku o pravnom obliku prema kome će se izvršiti registracija preduzeća. Preduzeća se mogu registrovati u formi preduzetnika ili privrednih društava. Sa aspekta veličine, preduzeća se mogu podeliti na mala, srednja i velika preduzeća. Takođe u okviru ovog dela se govori o javnim i neprofitnim preduzećima kao subjektima koji obavljaju delatnosti od opšteg interesa.

U trećoj glavi pod naslovom *Karakteristike resursa preduzeća i pojavni oblici ulaganja resursa*, ističe se poseban značaj ljudskih i ostalih intelektualnih resursa zbog njihovog uticaja na rast tržišne vrednosti savremenih preduzeća i objašnjavaju obeležja fizičkih resursa preduzeća i konceptualne osnove izvora finansiranja preduzeća. Četvrta glava *Troškovi preduzeća* ukazuje na činjenicu da se resursi preduzeća troše, zbog čega je neophodno poznavati utroške i karakteristike trošenja i troškova materijala, sredstava za rad i radne snage, kao i njihovo ponašanje u odnosu na promene u obimu aktivnosti, metode obračuna cene koštanja i determinante procesa upravljanja troškovima, odnosno rashodima preduzeća.

Peta glave knjige *Proizvod preduzeća* objašnjava faze procesa upravljanja proizvodom i to: planiranje, merenje, analizu i unapređenje proizvoda. Posebna pažnja je posvećena merenju proizvoda preduzeća, kao i analizi efektivnosti ostvarivanja ciljnog nivoa fizičkog obima, kvaliteta i asortimana proizvoda, analizi proizvoda komparacijom sa prosečnim i najboljim preduzećem, analizi proizvoda sa stanovišta doprinosa formiranju dobiti, analizi životnog ciklusa proizvoda u asortimanu preduzeća, i portfolio analizi proizvoda.

Šesta glava *Prihod preduzeća* fokusira se na planiranje ciljnog nivoa prihoda, merenje ostvarenog prihoda, analizu prihoda i upotrebu, tj. raspodelu ostvarenog prihoda na sredstva za pokriće rashoda i deo koji preostaje nakon pokrića – dobit preduzeća. U analizi prihoda preduzeća posebna pažnja posvećena je analizi ukupnog prihoda prema različitim pristupima, metodološkoj problematici izražavanja prodaje, kao osnovi za analizu prodaje preduzeća. Na kraju ove glave se objašnjava problematika raspodele prihoda preduzeća.

Sedma glava *Dobit preduzeća* usmerena je na problematiku identifikovanja i objašnjenja elemenata procesa upravljanja dobiti kao performansom preduzeća, počev od planiranja ciljnog nivoa dobiti, preko merenja i kontrole ostvarene dobiti u odnosu na planiranu, do raspodele, odnosno upotrebe ostvarene dobiti. Naročita pažnja posvećena je konceptualnom diferenciranju ekonomske i računovodstvene dobiti. U okviru raspodele dobiti, posebno se prezentiraju pitanja efekata isplate dividendi na rast dobiti i vrednost preduzeća u budućem periodu, efektima formiranja rezervi i akumulacije na rast dobiti i razvoj preduzeća u budućem periodu, kao i politici motivisanja i nagrađivanja zaposlenih i menadžera.

Osmo glava *Cash flow preduzeća* kao posebna poslovna performansa predstavlja razliku priliva i odliva gotovine. Pozitivan neto novčani tok označava da prilivi nadmašuju odlive gotovine i pokazuje postojanje sopstvenih izvora za finansiranje rasta i razvoja preduzeća. U ovoj glavi objašnjene su koncizno faze procesa upravljanja cash flow performansom – planiranje, merenje i analiza.

Deveta glava *Produktivnost preduzeća* objašnjava planiranje ciljnog nivoa performanse produktivnosti, merenje ostvarene produktivnosti, analizu ostvarene produktivnosti i primenu produktivnosti kao kriterijuma za određivanje kompenzacija zaposlenima i menadžerima, kao i procesu unapređenja performanse produktivnosti. Deseta glava *Ekonomičnost preduzeća* usmerena je na ključne faze procesa upravljanja ekonomičnošću: planiranje, merenje ostvarene ekonomičnosti i determinisanje odstupanja u odnosu na definisane ciljeve, kao i analizu ostvarene ekonomičnosti i definisanje mera, akcija, programa i strategija za njeno poboljšanje u tekućem i budućem periodu. Jedanaesta glava *Rentabilnost preduzeća* razmatra planiranje ciljnog nivoa performanse rentabilnosti, merenje ostvarene rentabilnosti i determinisanje odstupanja u odnosu na definisane ciljeve i/ili druge kontrolne standarde, kao i analizu ostvarene rentabilnosti i definisanje akcija i strategija za njeno poboljšanje u tekućem i budućem periodu.

Dvanaesta glava *Rast i razvoj preduzeća* ukazuje na determinante pravaca internog razvoja preduzeća, sa posebnim osvrtom na pravce stabilnog rasta, ekspanziju ili ubrzani razvoj, diverzifikaciju i vertikalnu integraciju, kao i determinante pravaca eksternog razvoja sa posebnim osvrtom na integraciju putem spajanja, pripajanja, preuzimanja i forme integracije na principima kooperacije kao što su: poslovne alijanse, zajednička ulaganja, poslovna umrežavanja i eksterno obezbeđivanje resursa i aktivnosti.

Obuhvaćena materija je prezentovana na kvalitetan, pristupačan i savremen način. U udžbenika su izneti teorijski stavovi, ali i praktična ilustracije kategorija. Naime, izložena teorijska razmatranja prati veliki broj adekvatnih kvantitativnih i kvalitativnih primera i grafičkih ilustracija koji čitaocu pomažu u boljem razumevanju kompleksne materije iz oblasti naučne discipline ekonomike preduzeća. Materija je logično strukturirana i izložena je na jasan i razumljiv način. U tom pravcu, razmatrani pojmovi su jasno definisani, analizirane su relevantne koncepcije i shvatanja brojnih domaćih i inostranih autora, a različita shvatanja pojedinih pojmova ili teorijskih koncepcija sa jasno iznetim stavovima autorâ pobuđuju interesovanje naučne i stručne javnosti.

Violeta Domanović, vanredni profesor na Ekonomskom fakultetu u Kragujevcu, doktorirala iz oblasti menadžmenta i poslovne ekonomije na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Ključne oblasti njenog naučnog interesovanja – upravljanje performansama, merenje performansi i sistemi kontrole.